

Розвиток ідеї формування культури здоров'я особистості у світовій педагогічній думці

Єрмакова Т.С.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Анотації:

Мета – розкрити основні ідеї педагогів та науковців минулого щодо проблеми формування культури здоров'я підростаючого покоління. **Матеріал:** проаналізовано 26 літературних джерела з проблеми формування фізичної культури та розвитку здорової особистості. **Результати.** Прагнення до пізнання законів природи, людини, до розвитку філософії характерні для періоду епохи Відродження. Ідеї оздоровчого спрямування у межах системи виховання висвітлено й у працях педагогів Нового часу та періоду так званого неокласицизму, якими було обґрунтовано необхідність турботи про власне здоров'я та оволодіння засобами досягнення здоров'я. Педагогами були обґрунтовані оздоровчі ідеї у межах виховання особистості. Фізичне виховання визначено як основу розвитку здорової особистості. **Висновки.** Проблема формування фізично та психічно здорової особистості виникла з появою людського суспільства та формувалася, доповнювалася, переосмислювалася протягом століть.

Єрмакова Т.С. Развитие идеи формирования культуры здоровья личности в мировой педагогической мысли. Цель – раскрыть основные идеи педагогов и ученых прошлого относительно проблемы формирования культуры здоровья подрастающего поколения. **Материал:** проанализировано 22 литературных источника по проблеме формирования физической культуры и развития здоровой личности. **Результаты.** Стремление к познанию законов природы, человека, к развитию философии характерны для периода эпохи Возрождения. Идеи оздоровительного направления в рамках системы воспитания отражены и в трудах педагогов Нового времени и периода так называемого неоклассицизма, которыми была обоснована необходимость заботы о собственном здоровье и овладении средствами достижения здоровья. Педагогами были обоснованы оздоровительные идеи в рамках воспитания личности. Физическое воспитание определено как основа развития здоровой личности. **Выводы.** Проблема формирования физически и психически здоровой личности возникла с появлением человеческого общества и формировалась, дополнялась, переосмысливалась на протяжении веков.

Iermakova T.S. Development of the idea of forming health culture of a person in the world educational thought. Purpose – to reveal the basic ideas of pedagogues and scholars of the past regarding the issue of forming health culture of the younger generation. **Material:** 22 analyzed literary sources on the issue of formation of physical culture and development of healthy individual. **Results.** The desire to know the laws of nature, man, to the development of philosophy was a characteristic of the Renaissance period. Ideas recreation areas within the educational system were reflected in the writings of the New Age pedagogues and so-called neo-classical period, which was justified by the need to care about their own health and the mastery of the means of achieving health. Pedagogues were justified wellness ideas within the education of the person. Physical education is defined as a basis for the development of a healthy personality. **Conclusions.** The problem of formation of physically and mentally healthy personality arose with the emergence of human society and formed, supplemented, reinvents for centuries.

Ключові слова:

культура здоров'я, особистість, ідеї, розвиток, формування, навчання, виховання.

культура здоров'я, личность, идеи, развитие, формирование, обучение, воспитание.

health culture, personality, ideas, development, forming, teaching, education.

Вступ.

В усі часи піклування про здоров'я дітей було частиною політики будь-яких народів та завжди відносилось до пріоритетних завдань щодо зміцнення національної єдності, укріплення або розширення територіальних поселень, розвитку систем виховання підростаючого покоління. Ідеї всебічного й гармонійного розвитку дитини з віку в вік поступово втілювались у життя та додавали народам і націям з фізично загартованими захисниками своєї вітчизни все більше переваг у економічному піднесенні держави. Позитивні та ефективні підходи до зміцнення здоров'я дітей втілювались у життя і закладали основи системи фізичної культури.

За останні десятиріччя спостерігається значне погіршення стану фізичного та психологічного здоров'я учнівської молоді. Це зумовлює необхідність переорієнтації шкільних закладів на активне впровадження системи здоров'язберігаючих заходів, які дозволяють враховувати індивідуальні особливості школяра, цілеспрямовано забезпечувати зміцнення їхнього здоров'я. Тому, звернення до особливостей розвитку педагогічної системи оздоровчого спрямування у минулому, дозволить більш якісно визначити шляхи впровадження здоров'язберігаючих заходів у сучасних закладах освіти.

Робота виконана згідно плану НДР Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета роботи – розкрити основні ідеї педагогів та науковців минулого щодо проблеми формування культури здоров'я підростаючого покоління.

Результати дослідження.

Гуманізм як ідейна течія епохи Відродження, висунула на перший план людину, яка знаходиться в центрі всіх систем цінностей та норм поведінки. Ідеалом гуманістів стала різнобічно розвинена, морально вдосконалена особистість, що жила в гармонії з природою. Вони приділяли велике значення відродженню античної культури Стародавньої Греції і Давнього Риму, у якій вони бачили зразок для наслідування.

Період епохи Відродження пов'язаний із тим, що в цей час проблема формування та збереження здоров'я особистості набула особливої актуальності та підрозділялася на дві течії – гігієнічне виховання та фізичне виховання, – які, у свою чергу, плавно перетікали в педагогічну думку тогочасних науковців (Р. Агрікола, Х.Л. Вівесі, М. Монтень, В. Фільтре, Е. Роттердамський, Т. Компанелла, Ф. Рабле та ін.).

Вони створили педагогіку, що була зорієнтована на індивідуальність, завдання якої спрямовані на виховання щасливих та удачливих людей, у яких поєднано

розум, серце, почуття та воля.

Так, у навчально-виховний процес було впроваджено методи наочності, стимулювання творчості дітей та поступове позбавлення зубрячки; різні гімнастичні та воєнні вправи, а також прогулянки на свіжому повітрі (Вітторіно да Фельтре) [24].

Приділялася значна увага ранньому розвитку дитини у школі, виховання якої розглядалося не як засіб зовнішнього ставлення до неї, а як спосіб її формування та зазначивши, що батьки дитини повинні лише слідкувати за її розвитком, адже багато форм фізичних і психічних відхилень легко усунути за допомогою догляду та харчування (Еразма Роттердамський) [18, с. 22]. Слід зауважити, що Е. Роттердамський відкрив внутрішній світ дитини й обґрунтував нові підходи до його вивчення. При цьому важливим принципом нового розуміння природи є те, що виховання розглядається не як засіб зовнішнього ставлення до неї, а як спосіб її формування.

Вперше в епоху Відродження було представлено критерії, за якими необхідно обирати «оздоровче місце» розташування школи (Хуан Луїс Вівес) [17].

Для культури і науки епохи Відродження характерна велика увага до людського тіла. Так, у романі Франсуа Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель», надана яскрава сатира схоластичного середньовічного вихованню та порівняв гуманістичне виховання з обміркованим режимом для дитини, усебічною освітою, творчістю та активністю [1, 2, 5]. Ним було висунуто ідею ігрового виховання в поєднанні з розумовими заняттями й фізичними вправами та гімнастикою.

Певний інтерес мала також антична лікувальна гімнастика, дослідження якої відображені у працях відомого італійського гуманіста Ієроніма Меркуріаліса – «Мистецтво гімнастики» (в 6 томах), – який відродив давньогрецьку гімнастику наповнивши її новими знаннями медицини.

У вступі науковець зазначив, що «... більш за все помиляються ті, хто стверджує, що фізичні вправи не сприяють підтримки здоров'я. На відміну від них правильно й розумно вели себе Гіппократ, Платон, Гален і Авіценни, які залишили своїм послідовникам учення, згідно з яким найбільш ефективний засіб збереження здоров'я – це правильне харчування й відповідні фізичні вправи» [25]. Посвятивши всі томи твору історії античної гімнастики та корисності фізичних вправ, Меркуріаліс підкреслював необхідність гармонії в духовному й фізичному вихованні, що фізичні вправи добродійно впливають на душу й тіло людини, усувають психічну нерівноваженість.

У соціальних утопіях цієї епохи – «Утопія» Т. Мора, «Нова Атлантида» Ф. Бекона – було порушено питання людини, яку епоха Відродження представила як найвищу цінність.

Погляди представників епохи Відродження здобули своє узагальнення й подальшого розвитку у творчості Томазо Кампанелла, який негативно висловлювався щодо виховання дітей їхніми ж батьками, вважаючи, що виховання – це найперша основа

добробуту держави, тому й вихованням майбутнього покоління повинна займатися лише держава [14].

Т. Кампанелла позитивно висловлювався щодо оздоровчого спрямування виховання. Його здравотворні ідеї полягали в такому: дітям до 7 років необхідно займатися фізичними вправами (гімнастика, біг, метання диску, ігри), гуляти на свіжому повітрі та обов'язково ходити босоніж [23].

Отже, гуманісти епохи Відродження визначили людину як головну цінність на землі. Їх ідеалом стала духовно й фізично розвинена особистість. Сама ж епоха Відродження характеризувалася впровадженням гармонійного розвитку всіх природних здібностей дитини у виховний процес, де фізичне й гігієнічне виховання стали поштовхом до розробок нових теорій, концепцій в освітніх системах епохи Відродження.

Величезний внесок у розвиток та становлення освіти оздоровчого спрямування мали концепції видатних педагогів Нового часу Я.А. Коменського, Дж. Локка, Ж.Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці.

Розглянемо детальніше їхні педагогічні системи, що мають оздоровче спрямування.

Грунтовні розробки щодо виховання здорової особистості належать Яну Амосу Коменському – видатному чеському педагогу, яким було створено виховну систему, спрямовану на розвиток особистості дитини, вивчення якої обумовлювалося вперше сформульованим принципом природовідповідності.

Метою педагогіки Я. Коменського був усебічний гармонійний розвиток людини, її волі та розуму в поєднанні з релігійним, моральним, трудовим і фізичним вихованням. Методологічною основою виховної теорії в цілому, і фізичного виховання зокрема, у Я. Коменського виступає «пансофія» – загальна мудрість (своєрідна енциклопедія всіх основних відомостей про реальний світ з викладенням головних положень християнської віри) та «пампедія» (наука про загальне виховання) [7, 15, 16].

У наукових доробках Я. Коменського акцентується увага на особистості дитини. Розглядаючи людину як мікрокосм призвело до визнання особливих закономірностей розвитку дитини, тісно пов'язаних із законами існування природи. Не заперечуючи наявності в учнів індивідуальних задатків, чеський педагог наголошував, що всі діти наділені однаковою природою, однаково потребують розумового та морального розвитку.

Висловлювався педагог й про обов'язки батьків у вихованні дитини. Він уважав, що батьки у першу чергу, повинні оберігати їхнє здоров'я, причому піклування про здоров'я майбутніх дітей починається зі способу життя вагітної жінки – «веселий настрій – половина здоров'я». Вона мусить утримуватись від переїдання і алкоголю, постів і не допускати застуди, не сердитись, не терзатися, не лякатися, не послаблювати себе зайвим сном чи безділлям. У цих порадах можна прослідкувати взаємозв'язок і взаємовплив психічного і фізичного здоров'я людини [11, с. 201-241].

Розвиток освіти, з точки зору здоров'я учнів, за Я. Коменським, це – обмеження щоденного часу навчальних занять, установлення часу для відпочинку і «освіження духовних сил учнів» в інтересах збереження й зміцнення їхнього здоров'я; пом'якшення шкільної дисципліни, перетворення школи із засобу пригнічення учнів у місце радості; перетворення учителя з суворого судді, а нерідко ката, у гуманного друга дітей [11, 10, 12, 4].

Значну увагу Я. Коменський також приділяв фізичному розвитку школярів, наполягаючи на врахуванні індивідуальних особливостей школярів та необхідності дотримання санітарно-гігієнічних вимог до обладнання й оснащення приміщення для занять.

Я. Коменський займався також питаннями нових підходів та можливостей догляду за дітьми та молодими людьми з розумовими вадами. Він перший в історії педагогічної думки, сформулював принцип компенсації, як один з ключових факторів у процесі реабілітації осіб з обмеженими можливостями [26]. Такі інноваційні концепції Я. Коменського щодо загального навчання дітей з вадами мають свою актуальність і на сьогоднішній день.

Таким чином, чеським педагогом було запроваджено в педагогічну науку вимогу до вивчення природних властивостей дітей з метою ефективної організації навчально-виховного процесу як одне з пріоритетних завдань педагогів.

Теоретиком англійської системи виховання, що передбачала поєднання фізичного, інтелектуального та морального виховання, був Дж. Локк, система поглядів якого заснована на душі особистості.

Дж. Локком було обґрунтовано користь фізичних вправ для дітей і молоді. Адже людині, перш за все, на його думку, необхідно дбати про зміцнення власного здоров'я, постійно доглядати за своїм тілом, систематично виконувати різні вправи, мати хороші манери та впевненість у своїх силах [3].

Педагог розробив систему підготовки джентльмена, який має здоровий дух у здоровому тілі. Методика вченого будувалася на єдності фізичного, психічного і розумового компонентів здоров'я завдяки вихованню тіла, характеру і розуму людини.

Визначаючи пріоритет фізичного виховання й загартування у вихованні джентльмена, Дж. Локк аргументував свою позицію так: «Здоров'я необхідне для наших справ та для нашого добробуту» [13, с. 23; 20]. Популярність концепції Дж. Локка сприяла введенню фізичного виховання до навчальних закладів Англії, змістом яких були, переважно, рухливі та спортивні ігри.

Концепція виховання вільного й освіченого громадянина нового суспільства основана на тому, що людина знаходиться в центрі усього було висунуто французьким філософом-просвітником Ж.-Ж. Руссо [19, с. 70]. Розмірковуючи про виховання, яке дається людині від природи, Ж.-Ж. Руссо був переконаний у неповторності, особливості, специфічності, своєрідності кожного індивіда, розвиток якого повинен диктувати-

ся не зовнішніми впливами, стандартними зразками, трафаретами, навіть найкращими й схваленими суспільством, а його потенційними можливостями відповідно до діалектики розвитку дитячої особистості [8].

На думку Ж.-Ж. Руссо, правильне виховання можливо лише при поєднанні трьох факторів (природа, люди, предмети навколишнього світу) вони діють узгоджено та в одному напрямку. Тому один із принципів педагогічної системи Ж.-Ж. Руссо – принцип природовідповідності – був актуальним у вихованні школярів.

Отже, Ж.-Ж. Руссо, висловлюючи погляди людей свого часу на систему виховання, закликав до захисту прав дитини. Його погляди щодо врахування індивідуальних та вікових особливостей дітей знайшли своє відображення у працях інших педагогів та збереглися до нашого часу.

Багаточисельні концепції та течії в суспільно-педагогічній думці кінця XIX століття прагнули докорінно змінити характер діяльності школи. Проблема природовідповідності у вихованні й досі залишається актуальною серед видатних педагогів, хоча кожен з них розумів її по-своєму.

Так, у педагогічній теорії швейцарського педагога-демократа Йогана Генріха Песталоцці принцип природовідповідності трактувався як співвідношення виховання законам природи, її постійного розвитку та вдосконалення. Він уважав, що суть виховання полягає в поступовому розвитку природних здібностей відносно природних законів розвитку дитини [22, с. 203].

Ідею про єдність духовного, психічного й фізичного здоров'я знайшла своє відображення у працях педагога («Лінград і Гертруда», «Про фізичне виховання як основи досвіду побудови елементарної гімнастики, що містить дослідницький ряд фізичних вправ»), у яких порушено питання фізичного виховання дітей.

Неоднозначною була думка педагога про стан фізичного виховання у простих людей. Й. Песталоцці відмічав, що «фізичне виховання корисне для здоров'я, подовжує життя, дає можливість людині виділятися серед інших та дає право претендувати на гідність, надає постать, сприяє гарним манерам, розвиває мужність, захищає від захворювань» [21].

Будучи прихильником фізичного виховання як засобу підтримки здоров'я, педагогом було розроблено комплекс вправ («елементарна гімнастика суглобів») та запропоновано своєрідну класифікацію фізичних вправ («суглобна гімнастика») [9, с. 67-83].

Таким чином, педагогічні погляди Й. Песталоцці мали великий вплив на теорію та практику фізичного виховання того часу, які було впроваджено у країнах Європи, зокрема в Німеччині та Іспанії.

У XVIII столітті в Німеччині сформувалась буржуазна педагогічна течія – неогуманізм, яка сприяла відродженню інтересу до культури античного світу – захоплення грецькою культурою і римським правом, ідеал всебічного розвитку, культ людини. У протилежність формальному дотриманню букви письменників-

класиків і мертвому псевдокласицизму XVII-XVIII ст., неогуманізм закликав проникнутись духом старогрецької культури.

Йоганн Фрідріх Герbart – німецький філософ, психолог і педагог, послідовник Й. Песталоцці. Ним було теоретично обґрунтовано педагогіку; визначено, що філософія вказує мету виховання, а психологія – шляхи до цієї мети. До того ж, визначаючи основну мету виховання дітей як гармонію волі з естетичними ідеями і виробленням багатостороннього інтересу, Й. Герbart накреслив основні шляхи і засоби її досягнення: виховальне навчання, керування людьми і моральне виховання [6].

Ідею загальнолюдського виховання було представлено Фрідріхом-Вільгельмом-Адольфом Дістервегом – німецьким педагогом-демократом. А. Дістервег ін-

тегрував усе те цінне й прогресивне, що зробили його попередники (Я. Коменський, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо), доповнивши й конкретизувавши принцип природовідповідності виховання, представивши його в достатньо чіткій і завершеній формі. Він запропонував зовсім нові, до цього ще невідомі, принцип культуровідповідності і самодіяльності виховання [9].

Висновки.

Таким чином, проблема формування фізично та психічно здорової особистості виникла з появою людського суспільства та формувалася, доповнювалася, переосмислювалася протягом століть. Педагогами була обґрунтована необхідність володіння засобами досягнення здоров'я та визначено турботу про здоров'я як найважливіший фактор елементу виховання.

Література

1. Анисимов И.И. Французская классика со времен Рабле до Ромена Роллана. Статьи, очерки, портреты / И.И. Анисимов. – М.: Худ. лит.-ра, 1977. – 334 с.
2. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса / М.М. Бахтин. – 2-е изд. – М.: Худ. лит.-ра, 1990. – 453 с.
3. Бобрицька В.І. Формування здорового способу життя у майбутнього вчителя / В.І. Бобрицька. – Полтава: Снайтек, 2006. – 431 с.
4. Гольбах П. Система природы / П. Гольбах. – М.: Мысль, 1963. – 308 с.
5. Евнина Е.М. Франсуа Рабле / Е.М. Евнина. – М.: ОГИЗ, 1948. – 344 с.
6. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности / А.Н. Ждан. – М., 2003. – 356 с.
7. Замашкіна О. Коменський Я.А. про розвиток дитячої особистості / О. Замашкіна // Початкова школа. – 2000. – № 3. – С. 47-50.
8. Занин С.В. Общественный идеал Жан-Жака Руссо и французского Просвещения XVIII века / С.В. Занин. – СПб.: Мирь, 2007. – 535 с.
9. Коджаспирова Г.М. История образования и педагогической мысли: таблицы, схемы, опорные конспекты / Г.М. Коджаспирова. – М., 2003. – С. 67-83.
10. Коменский Я.А. Законы хорошо организованной школы / Я.А. Коменский. – М.: Педагогика, 1982. – В 2 т. – Т. 2. – С. 133-163.
11. Коменский Я.А. Материнская школа / Я.А. Коменский. – М.: Педагогика, 1982. – В 2 т. – Т. 1. – С. 201-241.
12. Константинов Н.А. История педагогики / Н.А. Константинов, Е.Н. Медынский, М.Ф. Шабаяев. – М.: Просвещение, 1982. – 447 с.
13. Локк Дж. Мысли о воспитании / Дж. Локк. – М.: Педагогика, 1968. – 296 с.
14. Лукманова Х.Х. История образования и педагогической мысли / Х.Х. Лукманова. – Уфа, 2002. – 112 с.
15. Лучкевич В. Проблема філософсько-релігійних основ педагогіки Я.А. Коменського / В. Лучкевич // Педагогічна думка. – 2008. – № 1. – С. 70-75.
16. Малько А. Соціальне виховання Я.А.Коменського / А. Малько // Рідна школа. – 2002. – № 8-9. – С. 70-73.
17. Марцинковская Т.Д. История психологии / Т.Д. Марцинковская. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 544с.
18. Меньшиков В.М. Педагогика Эразма Роттердамского. Педагогическая система Хуана Луиса Вивеса / В.М. Меньшиков. – М.: Народное образование, 1995. – 135 с.
19. Нечепоренко Л.С. Классическая педагогика / Л.С. Нечепоренко, Я.В. Подоляк, В.Г. Пасынок. – Х.: Основа, 1998. – 420 с.
20. Никольская А.А. Исторический взгляд на сущность педагогического процесса / А.А. Никольская // Педагогика. – 1998. – № 2. – С. 12-15.
21. Песталоцци И.Г. Избранные педагогические произведения: В 3 т. / Под ред. М.Ф. Шабаяевой. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961. – 276 с.
22. Песталоцци. Педагогическое наследие / [сост. В.М. Кларин, А.Н. Джурицкий]. – М.: Педагогика, 1987. – 412 с.

Reference

1. Anisimov I.I. *Francuzskaia klassika so vremen Rable do Romena Rollana* [French classic from the time of Rabelais to Romain Rolland], Moscow, Fiction, 1977, 334 p.
2. Bakhtin M.M. *Tvorchestvo Fransua Rable i narodnaia kul'tura Srednevekov'ia i Rennesansa* [Creativity Francois Rabelais and Folk Culture of the Middle Ages and of the Renaissance], Moscow, Fiction, 1990, 453 p.
3. Bobric'ka V.I. *Formuvannia zdorovogo sposobu zhittia u majbutn'ogo vchitelia* [Forming healthy lifestyle of future teacher], Poltava, Snitek, 2006, 431 p.
4. Gol'bakh P. *Sistema prirody* [System of nature], Moscow, Thought, 1963, 308 p.
5. Evnina E.M. *Fransua Rable* [Francois Rabelais], Moscow, OGI, 1948, 344 p.
6. Zhdan A.N. *Istoriia psikhologii: ot antichnosti k sovremennosti* [History of psychology: from antiquity to modern], Moscow, 2003, 356 p.
7. Zamashkina O. *Pochatkova shkola* [Elementary school], 2000, vol.3, pp. 47-50.
8. Zanin S.V. *Obshchestvennyj ideal Zhan-Zhaka Russo i francuzskogo Prosveshcheniia XVIII veka* [Social ideal of Jean-Jacques Rousseau and the French Enlightenment XVIII century], Saint Petersburg, Peace, 2007, 535 p.
9. Kodzhaspirova G.M. *Istoriia obrazovaniia i pedagogicheskoi mysli: tablitsy, skhemy, opornyie konspekty* [History education and pedagogical thought: tables, charts, reference notes], Moscow, 2003, pp. 67-83.
10. Komenskij Ia.A. *Zakony khorosho organizovannoj shkoly* [Laws of good organized school], Moscow, Pedagogy, 1982, vol.2, pp. 133-163.
11. Komenskij Ia.A. *Materinskaia shkola* [Parent school], Moscow, Pedagogy, 1982, vol.1, pp. 201-241.
12. Konstantinov N.A., Medynskij E.N., Shabaev M.F. *Istoriia pedagogiki* [History of pedagogy], Moscow, Enlightenment, 1982, 447 p.
13. Lokk Dzh. *Mysli o vospitanii* [Thoughts about education], Moscow, Pedagogy, 1968, 296 p.
14. Lukmanova Kh.Kh. *Istoriia obrazovaniia i pedagogicheskoi mysli* [History of education and pedagogical thought], Ufa, 2002, 112 p.
15. Luchkevich V. *Pedagogichna dumka* [Pedagogical thought], 2008, vol.1, pp. 70-75.
16. Mal'ko A. *Ridna shkola* [Native school], 2002, vol.8-9, pp. 70-73.
17. Marcinkovskaia T.D. *Istoriia psikhologii* [History of psychology], Moscow, Publishing Centre "Academy", 2002, 544 p.
18. Men'shikov V.M. *Pedagogika Erazma Rotterdamskogo. Pedagogicheskaiia sistema Khuana Luisa Vivesa* [Pedagogy Erasmus. Pedagogical system of Juan Luis Vives], Moscow, Public education, 1995, 135 p.
19. Necheporenko L.S., Podoliak Ia.V., Pasynok V.G. *Klassicheskaiia pedagogika* [Classic pedagogy], Kharkiv: Base, 1998, 420 p.
20. Nikol'skaia A.A. *Pedagogika* [Pedagogy], 1998, vol.2, pp. 12-15.
21. Shabaeva M.F. *Pestalocci I.G. Izbrannye pedagogicheskie proizvedeniia* [Pestalozzi I.G. Selected pedagogical work], Moscow, APS RSFSR Publishing, 1961, 276 p.

23. Попова Т.Г. Эпоха Возрождения и ее роль в истории человечества / Т.Г. Попова, М.Н. Оганесян. – М.: Академия, 1998. – 240 с.
24. Сафронова Л.В. Грамматическая школа Св. Павла: Гуманистические принципы организации образования / Л.В. Сафронова // Школа и педагогическая мысль средних веков, Возрождения и начала нового времени. – 1991. – С. 245-268.
25. Філь С.М. Історія фізичної культури / С.М. Філь, О.М. Худолій, Г.В. Малка. – Харків: ОВС, 2003. – 160 с.
26. Grochowski L. Początki nauczania dzieci upośledzonych i zorganizowanej opieki nad moralnie zaniedbanymi: Dzieje szkolnictwa i pedagogiki specjalnej. Mauersberg S. (red.) / L. Grochowski. – PWN Warszawa, 1990. – 185 s.
22. Klarin V.M., Dzhurinskij A.N. *Pestalocci. Pedagogicheskoe nasledie* [Pestalozzi. Pedagogical heritage], Moscow, Pedagogy, 1987, 412 p.
23. Popova T.G., Oganesian M.N. *Epokha Vozrozhdeniia i ee rol' v istorii chelovechestva* [Renaissance and its role in the history of mankind], Moscow, Academy, 1998, 240 p.
24. Safronova L.V. *Shkola i pedagogicheskaja mysl' srednikh vekov, Vozrozhdeniia i nachala novogo vremeni* [School and thinking of the Middle Ages, the Renaissance and early modern], 1991, pp. 245-268.
25. Fil' S.M., Khudolij O.M., Malka G.V. *Istoriia fizichnoyi kul'turi* [History of physical culture], Kharkiv, OVS, 2003, 160 p.
26. Grochowski L. *History of education and special education* [Dzieje szkolnictwa i pedagogiki specjalnej]. Warsaw, PWN, 1990, 185 p.

Информация об авторе:

Ермакова Татьяна Сергеевна: ORCID: 0000-0002-3081-0229; tatiana-iermakova@gambler.ru; Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды; ул. Артема, 29, г. Харьков, 61002, Украина.

Цитуйте цю статтю як: Ермакова Т.С. Розвиток ідеї формування культури здоров'я особистості у світовій педагогічній думці // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 4 – С. 13-12. doi:10.6084/m9.figshare.950949

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

Эта статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ru>).

Дата поступления в редакцию: 02.02.2014 г.
Опубликовано: 05.02.2014 г.

Information about the author:

Iermakova T.S.: ORCID: 0000-0002-3081-0229; tatiana-iermakova@rambler.ru; G.S. Skovoroda Kharkov National Pedagogical University; Artema str., 29, Kharkov, 61002, Ukraine

Cite this article as: Iermakova T.S. Development of the idea of forming health culture of a person in the world educational thought. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2014, vol.4, pp. 8-12. doi:10.6084/m9.figshare.950949

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.en>).

Received: 02.02.2014
Published: 05.02.2014